

CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

MEMÒRIA

AJUNTAMENT DE SA POBLA

MEMÒRIA

METODOLOGIA

La Comissió Insular de Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Històric, en sessió celebrada el dia 15 d'abril de 2003, adoptà el acord de aprovar definitivament la revisió de las Normes Subsidiàries de Planejament del municipi de sa Pobla, incorporant entre les prescripcions la aplicació de l'inventari que contenen les Normes com element de protecció dels béns inclosos en el mateix.

El Catàleg part de l'inventari existent, incorporant elements fonamentalment de caràcter etnològic, des d'una revisió completa del terme municipal.

S'incorpora a aquest catàleg el conjunt d'immobles, espais no edificats o elements singulars, que han de ser sotmesos a una protecció individualitzada, pels seus valors objectius i singulars. S'han redactat fitxes individualitzades en què s'estableixen quins són, específicament, els elements, característiques o aspectes objecte de catalogació, que han de ser conservats, així com aquells elements que, per la seva ubicació, volumetria inadequada o característiques tipològiques impròpies han de ser eliminats o substituïts, a l'hora de realitzar alguna intervenció sobre l'element catalogat. Es justifiquen, també, mitjançant documentació gràfica, l'eliminació, si és necessari, dels elements avui inexistents presents al inventario o a les antigues Normes.

A les fitxes i en el pla de delimitació, s'han fixat també, quan cal, les zones o entorns de protecció, al voltant del bé catalogat, en què es defineixen les actuacions permeses en aquesta zones o els espais que han de quedar lliures d'elements construïts que impedeixin la percepció de l'objecte del catàleg.

L'inventari existent en les Normes ja havia incorporat les propostes dels diferents estaments socials de sa Pobla pel que, a més de complet, aquest document es bàsicament consensuat. La labor de l'equip redactor ha estat la revisió i actualització de la documentació existent, incorporant aquells elements que, àdhuc no estant en l'Inventari inicial han estat detectats durant aquest procés de revisió.

Quant a la documentació històrica cap destacar que, en els darrers anys, s'han realitzat importants treballs de recerca i publicacions en relació a la memòria col·lectiva i històrica de sa Pobla: Alexandre Ballester, en la seva continuada labor com cronista local ha actualitzat, els documents relatius al patrimoni pobler; Mª Antònia Roig i també Margalida Reinès i Margalida Bauzà han realitzat dues interessants treballs sobre les escoles a sa Pobla i tant com el pare Josep Obrador. en relació a les mes importants possessions de la muntanya. Tots ells, en conjunt aporten la base per a completar la informació històrica de les fitxes. En aquest sentit, cap també destacar el treball de Bartolomé Siquier sobre les places i carrers de sa Pobla al 1982, així com la labor de síntesi realitzada, en el seu moment, per Arnau Company i Bernat Campins per a la Gran Enciclopèdia de Mallorca.

ELEMENTS OBJECTE DE CATALOGACIÓ

La actualització de l'inventari s'ha portat a terme mitjançant la revisió dels següents grups:

Els Béns Immobles declarats Bé d'Interès Cultural. B.I.C.

Les edificacions incloses en els Catàlegs Insulars o suprainsulars:

Catàleg de Protecció d'Edificacions Militars.

Catàleg de Creus de terme.

Catàleg de Molins d'extracció d'aigua elaborat pel Consell Insular

Catàleg de Protecció del Patrimoni Cultural Europeu. Molins Fariners.

Associació d'amics dels Molins

Catàleg de l'Associació per a la Rehabilitació dels Centres Històrics. (A.R.C.A.)

Els espais d'interès Arqueològic o Paleontològic establerts a les fitxes de jaciments de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

Els Béns inclosos a l'inventari de preservació del patrimoni històric de les vigents i en les anteriors Normes Subsidiàries.

Els béns immobles als quals, pel seu interès etnològic, s'apliquen els articles 65 i 66 de l'esmentada llei, tals com Barraques etc. i aquells habitatges, o elements d'aquests, representatius d'uns sistemes constructius, topològics o d'ús que han de ser preservats "com a expressió rellevant de la cultura tradicional".

Els béns immobles als quals, pel seu interès historico-industrial, s'apliquen els articles 68 i 69 de l'esmentada llei, tals com les fàbriques i els molins, tant fariners com d'extracció d'aigües, que "constitueixen manifestacions del passat tecnològic, industrial i productiu de les Illes Balears".

ADAPTACIÓ AL PLA TERRITORIAL DE MALLORCA P.T.I.

La coincidència en el temps amb l'elaboració del Pla Territorial de Mallorca obliga a posar una especial atenció en l'elaboració de la documentació incloent l'adaptació a la normativa que, en matèria de protecció del patrimoni estableix el PTI.

S'han catalogat tots els elements inclosos a les categories que s'estableixen a les normes 47 i 48 del pla territorial: jaciments arqueològics, arquitectura religiosa, escultura monumental religiosa i heràldica, arquitectura i enginyeria civil, arquitectura militar, béns etnològics, béns d'interès industrial i béns d'interès paisatgístic i ambiental.

S'han indicat els graus de protecció de cada element catalogat, seguint l'estructuració de les proteccions que proposa el pla territorial, és a dir, nivell de protecció integral, nivell de protecció parcial i nivell de protecció ambiental.

COMPOSICIÓ DE LES FITXES

Classificació :

Dins les categories definides en el Pla Territorial de Mallorca PTI

Identificació:

On es recullen les dades sobre toponímia, localització geogràfica, usos originals i presents, tipologia original, el grau de protecció i pla de situació.

Descripció:

Gràfica i escrita, amb referència al estat de conservació i a es dades bibliogràfiques localitzades amb referència al Ben.

Elements objecte de catalogació:

On queden fixades les edificacions, parts d'aquestes o els elements que específicament estan incorporats al catàleg.

Criteris d'actuació:

On s'estableixen les mesures concretes, encaminades a la protecció del bé catalogat, així com els criteris que han de regir a l'hora de realitzar actuacions a les zones o entorns de protecció.

NIVELLS DE PROTECCIÓ

PROTECCIÓ INTEGRAL A

Implica un preservació íntegra del bé que s'ha de protegir, sense cap possibilitat de canvi que comportés una modificació en la seva estructura, distribució i elements d'acabat. S'haurà de mantenir l'ús original o un altre que sigui compatible amb l'adequat manteniment i protecció del bé, i només s'hi permeten obres de conservació, restauració i, en casos excepcionals, de recuperació d'algunes de les seves característiques originals.

Inclou els edificis, elements o espais, declarats o incoats com Bé d'Interès Cultural (BIC) així com aquells que tenen una valoració anàloga o aquells que, pels seus valors, requereixen d'una protecció total, ja que la desaparició d'alguna de les seves parts desvirtua o minva la comprensió de la globalitat del conjunt.

PROTECCIÓ PARCIAL B

Per a aquells casos diferents dels anteriors que amb el límit de la conservació íntegra de les seves parts essencials i la seva volumetria, permeten l'execució d'obres majors.

PROTECCIÓ AMBIENTAL C

S'engloben en aquest nivell de protecció les remodelacions que puguin afectar la totalitat de l'espai interior de les edificacions, mantenint les proteccions de façana, que obliguen a mantenir la volumetria existent a l' aiguavés corresponent a aquesta, a fi que la seva protecció sigui realment efectiva.

ELEMENTS CATALOGATS I LES SEVES CATEGORIES

1.- Jaciments arqueològics

S'inclouen l'inventari de jaciments arqueològics del terme municipal de sa Pobla. Les fitxes individualitzades d'aquest inventari, realitzades pel Servei de Patrimoni de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, quedaran integrades en aquest Catàleg. La inclusió de les fitxes de l'inventari també determina l'àmbit a què afecta el jaciment, en el qual s'estableix la necessitat, per a la realització d'actuacions que siguin objecte de llicència municipal, d'un informe del Servei de Patrimoni, que fixarà, si escau, les dimensions del jaciment i de l'entorn de protecció d'aquest, així com les mesures necessàries per garantir la conservació del bé.

Numeració del jaciments assenyalats als plànols d'ordenació amb la lletra J

Talapi de Dalt	(34/1)	polígon 15, parcel·la 362K.
El Velar de Talapi	(34/2)	polígon 15, parcel·la 352-353.
El Puig des Castellot	(34/3).	
Crestatx Vell	(34/4)	polígon 2, parcel·la 59.
Cova de Crestatx Vell	(34/5)	polígon 2, parcel·la 59.
Crestatx	(34/6)	polígon 2, parcel·la 84 L, N.
Puig d'en Font	(34/7)	polígon 2, parcel·la 95-H.
Cova d'en Baldritjà	(34/8)	polígon 2, parcel·la 92.
Puig de son Cladera	(34/9)	polígon 2, parcel·la 957.
Son Cladera	(34/10)	polígon 2, parcel·la 92.
Sa Paret des Moros, ses Cases	(34/11)	polígon 2, parcel·la 90 H-F.
Ses Coves des Lladres	(34/12)	polígon 2, parcel·la 90 C.
Sa Cova de na Quintana	(34/13)	polígon 2, parcel·la 91 R.
El Puig de na Vissa	(34/14)	polígon 2, parcel·la 37-A.
Baix des Puig de na Vissa	(34/15)	polígon 2, parcel·la 91-R.
Ses Cases	(34/16)	polígon 2, parcel·la 39-C-D.
Claper Gros o d'en Miró	(34/17)	desaparegut.
Santuari	(34/18)	Crestatx desaparegut.
Sa Pleta	(34/19)	Gaieta Gran, no localitzat.
Molí d'en Barraca	(34/20)	Garriga Tancada, desaparegut.
Son Amer	(34/21)	Son Amer, desaparegut.
Son Cebrià	(34/22)	desaparegut.
Darrera ses Cases	(34/23)	son Toni, desaparegut.
Puig de Maria	(34/24)	son Toni, desaparegut.

2.- Edificis religiosos

R-1	Església parroquial, rectoria, plaça de l'Església i jardí del Roser
R-2	Capella del col·legi Sant Francesc, al carrer Lluc
R-3	Ermita de Crestatx pol. 2 parc.54
R-4	Ermita de Son Mascord Pol. 2 parc.94
R-5	Cementiri nou

La capella de sant Antoni de Can Galmés i l'ermita de Son Cladera estan incorporades a les fitxes dels edificis.

3.-Escultura monumental, religiosa i heràldica

INVENTARI DE CREUS DE TERME I ALTRES CREUS

C-1	Creu de Son Palou (Creu del Sagrat, mudada)	C.I.M 148
C-2	Creu d'en Martí Seguí (Creu de S'Albufera)	C.I.M 149
C-3	Creu de la costa de Son Vila (ctra. De Pollença)	C.I.M 150
C-4	Creu de Can Fat (Cra. d'Inca C/ de la Creu)	C.I.M 151
C-5	Creu de la cra. de Muro (C/ Fred-Ferrocarril)	C.I.M 152
C-6	Creu de la punta d'en Capó (cra. de Llubí)	C.I.M 153
C-7	Creu de Creuer (rotonda)	C.I.M 154

ENCREUAMENTS SENSE INVENTARIAR

C-8	Creu de c/ Major núm. 36
C-9	Creu de C/ Antoni Maura amb c/ Major
C-10	Creu del Cementiri

4.- Arquitectura civil

4.1 EDIFICIS PÚBLICS

P-1	Ajuntament	Plaça constitució 1
P-2	Escola Graduada	Fadrins 79
P-3	Clínica Tugores	Major núm. 82
P-4	Casa Bressol. Cas Capità Pere	Capità Pere 42, 44, 46
P-5	Can Planes (museu)	Antoni Maura 1
P-6	Sa Nostra	Mercat 19
P-7	la Caixa	Asalto núm. 13
P-8	Casal	c/ Curt 2
P-9	Es Cavallets	Major 14 i 15
P-10	Sa Congregació	C/ Rosari – C/ Lluc
P-11	Escola Nostra Senyora de Vialfàs	carrer Renou núm. 159

4.2 EDIFICIS URBANS

V-1	Can Flor	carrer Goleta, núm. 18 / carrer Gran
V-2	Can Cirera Prim	carrer Escola, núm. 53
V-3	Can Soler	carrer Escola, núm. 37 i 39
V-4	Can Celià	carrer Escola, núm. 31
V-5	Casa des Rafal	carrer Escola, núm. 30
V-6	Can Gaieta	carrer Escola, núm. 23

V-7	Posada de Gaieta	carrer Escola, núm. 2
V-8	Can Neca	carrer Lluna, núm. 5
V-9	Casa 1868	carrer Renou, núm. 67
V-10	Can Poquet	carrer Gran, núm. 24
V-11	Cas metge Corró	carrer Gran, núm. 61
V-12	Ca Sa Jordana	carrer Crestatx, núm. 29
V-13	Cas Borreret	carrer Crestatx, núm. 25
V-14	Cas Menescal	carrer Crestatx, núm. 40
V-15	Ca s'Apotecari Comas	carrer Major / carrer Goleta.
V-16	Cas Curro	carrer Marina, núm. 41
V-17	Cas Mestrés	carrer Marina, núm. 42
V-18	Hostal de can Marron	carrer Mercat, 23,25 i 27
V-19	Ca s'enginyer Comas	carrer Tresorer Cladera, núm. 15
V-20	Can Pericàs	carrer Capità Pere, núm. 32
V-21	Can Robes	carrer Capità Pere, núm. 28
V-22	Cas Capità Pere	carrer Capità Pere, núm. 36 / carrer
Crestatx		
V-23	Can Socias	plaça Major, núm. 11
V-24	Can Monjo	plaça Major, núm. 8
V-25	Can Duet	plaça Major, núm. 17
V-26	Cas Sastre Barrera	carrer Tresorer Cladera / carrer Plaça
V-27	Can Tronxet	carrer Església, núm. 8
V-28	Can Verdera	carrer Fadrins, núm.75
V-29	Casal de Can Socias	carrer Antoni Maura, núm. 2
V-30	Casa pairal del Tresorer Cladera	carrer Tresorer Cladera, núm. 58
V-31	Cas Metge Torres	carrer Muntanya, 3 i 5
V-32	Can Comas	carrer Asalto, núm.11
V-33	Cases	carrer Ric, núm. 15, 17 i 19
V-34	Can Garriga	carrer Escola, núm. 73

4.3 CASES FORA VILA

F-1	Talapi	Pol.13 parcel·la 2
F-2	Son Ferragut	Pol. 2 parcel·la 109
F-3	Cases de Crestatx	Pol. 2 parcel·la 75
F-4	Gaieta Gran	Pol. 2 parcel·la 91
F-5	Gaieta Petit	Pol. 2 parcel·la 90
F-6	Son Cladera	Pol. 2 parcel·la 93
F-7	S'Obac	Urb. s'Obac parcel·la 13
F-8	Son Amer	Pol. 10 parcel·la 196
F-9	Sa Llebre	Pol. 8 parcel·la 43
F-10	Son Sabater	Pol. 2 parcel·la 104
F-11	Es Molinàs	Pol. 2 parcel·la 84
F-12	Can Fornari	Pol. 9 parcel·la 115
F-13	Sa Canova	Pol. 15 parcel·la 313/314
F-14	Cas Carreixet	Pol. 8 parcel·la 360
F-15	Casa pagesa	Pol. 4 parcel·la 1
F-16	Cas Capellí	Pol. 2 parcel·la 39
F-17	Casa amb molí i era	Pol. 6 parcel·la 23
F-18	Son Tut	Pol. 1 parcel·la 91

5.- Arquitectura militar

MONUMENTS MILITARS

No s'han detectat elements incorporats al Decret de protecció dels Castells Espanyols de 1949, ni elements susceptibles de ser inclosos dins aquest capítol.

L'existència d'elements defensius forma part de la pròpia història de les possessions i estan recollits dins cadascuna d'elles. L'escàs desenvolupament, fins a mitjan segle XIX, de la zona plana del poble, pròxima al mar, i la protecció que suposa l'albufera va fer innecessàries les edificacions defensives característiques del litoral mallorquí.

6.- Béns d'interès industrial

INDUSTRIAL

- G-1 Pont de les Jonqueres Veres
- G-2 Pont dels Anglesos
- G-3 Pont de la Reina Isabel II
- G-4 Torre Transformador Piramidal
- G-5 Dipòsit d'aigües
- G-6 Estació de tren

INVENTARI DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL EUROPEU (Associació d'amics dels molins)

M-1	Molí fariner d'en Cero	Molí núm.5 / Renou	IPCE-1
M-2	Molí de Cas Moliner	Progrés núm. 12	IPCE-2

La resta dels molins inventariats estaven en aquell moment ja desapareguts.

7.- Béns etnològics

ENGINYERS D'EXTRACCIÓ D'AIGUA

Aquells sistemes de reg i extracció d'aigües que no estan incorporats a les cases rústiques a què pertanyen,

M-3	Sínia	Polígon 14	Parcel·la 33
M-4	Sínia	Polígon 10	Parcel·la 251
M-5	Sínia	Polígon 3	Parcel·la 98
M-6	Sínia	Polígon 14	Parcel·la 12

M-7	Sínia	Polígon 14	Parcel·la 38
M-8	Sínia	Polígon 10	Parcel·la 208
M-9	Sínia	Polígon 10	Parcel·la 205

Dintre dels béns etnològics s'incorpora també el molí de sang de Talapi

M-10	Molí de Talapi	Polígon 15	Parcel·la 357
------	----------------	------------	---------------

8.- Béns d'interès paisatgístic i ambiental

El major bé d'interès paisatgístic de sa Pobla és el seu camp llaurat, els seus molins d'aigua i el permanent rotar dels conreus.

Existeixen dintre d'aquest conjunt alguns elements significatius que han estat objecte de fitxes individualitzades.

H-1	Safareig de Crestatx	Pol. 2 parcel·la 80
H-2	Sa Tanca des Moros	Pol. 2 parcel·la 71
H-3	Síquies reials de sa Marjal	
H-4	Era	Pol.6 parcel·la 127

Dins aquest capítol s'incorpora íntegrament el catàleg de molins d'extracció d'aigua que ha realitzat Fodesma per al Consell de Mallorca.

BIBLIOGRAFIA A LA QUAL ES FA REFERÈNCIA

- Gran Enciclopèdia de Mallorca,
Temps y Gent de sa Pobla, Miguel López Crespi 2002
Retall de la memòria, sa Pobla. Alexandre Ballester. 2000
Àlbum del Temps, Histories pobleres. Alexandre Ballester 2000
Places i Carrers de sa Pobla 1982
S'Escola Graduada Maria Antònia Roig 1998
Huyalfas II, Alqueria de Son Ferragut J. Obrador Socias 1992
Tecnología popular española, Julio Caro Baroja, 1983.
Els Molins en el paisatge i l'arquitectura de les Illes Balears, Associació d'Amics del molins de Mallorca, 1995
La saga de l'aigua. Juan Torres Gost 2000
Crestatx Josep Obrador Socias i Bernardí Cladera 1999
Urbanismo regional en la edad media: Las 'Ordinacions' de Jaime II en el Reino de Mallorca. Gabriel Alomar 1976.
Dos documentos medievales de la arquitectura militar. Gabriel Alomar 1955
Jardines de Mallorca, tradición y estilo, Vol II, D.G: Murria, J. Llabrés, A. Pascual, 1990.
Flamarades de Festa . Alexandre Ballester 2000

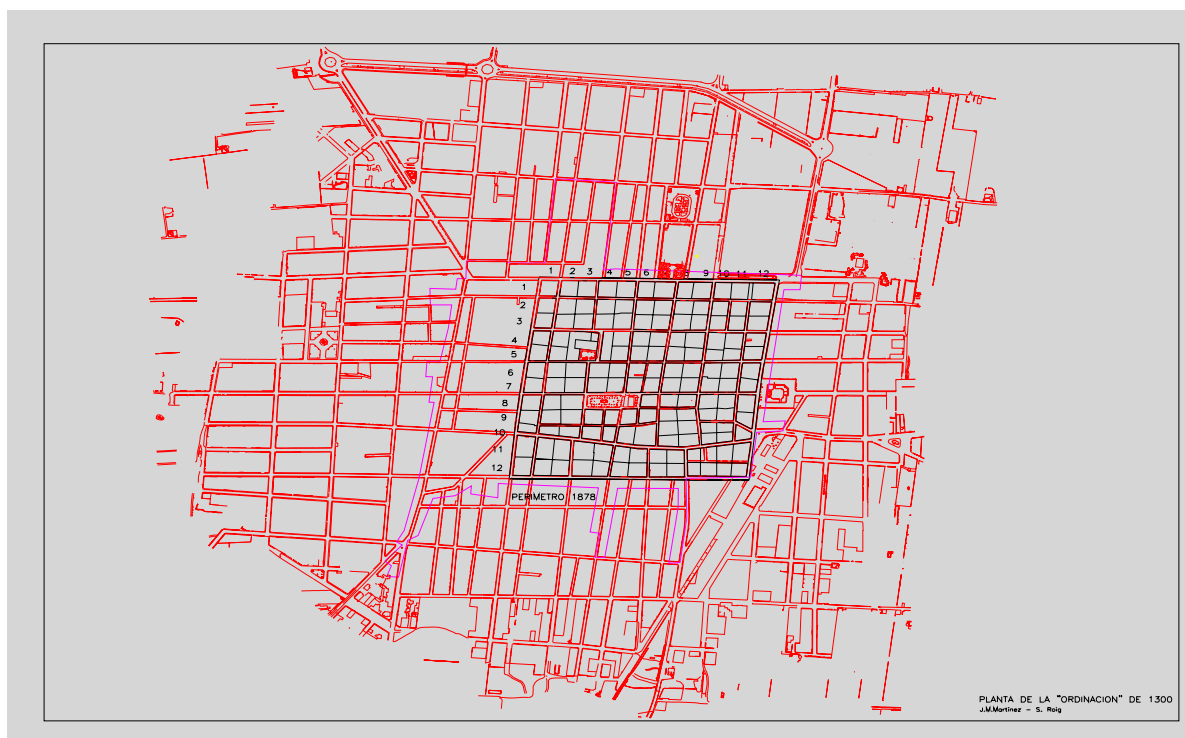
DISPOSICIÓ DEL PLA TERRITORIAL DE MALLORCA RELATIVA A PATRIMONI HISTÒRIC

La Disposició Addicional Primera en el Punt 4 estableix:

“El planejament general municipal, en els municipis afectats, haurà de preservar i adoptar mesures amb la finalitat del manteniment de les trames urbanes originàries derivades de les Ordinacions de 1300 del Rei Jaume II.”

La modificació de les Normes Subsidiàries necessària per a la incorporació del Catàleg, no pot passar per alt la obligació establerta en la disposició addicional, per això s'incorporen també, en aquesta modificació les mesures necessàries per a protegir les referències que es conserven de la Ordenació primigènica dins el parcel·lari actual.

Per a això s'ha estudiat l'evolució que, sobre el sistema urbà de sa Pobra s'ha produït al llarg de la història, buscant les petjades d'aquella trama original i el seu reflex en el traçat actual. Partint de la interpretació que realitza Gabriel Alomar de la trama fundacional de l'ordenació, que s'ha traspassat a la cartografia actual, a través de l'estudi de les tipologies i dels diferents documents cartogràfics existents s'incorpora a aquest document una ressenya històrica del procés evolutiu que pretén justificar les modificacions de la normativa que es prenen arran de totes aquestes qüestions

Superposició de la trama original de sa Pobra sobre la planta que dibuixa Gabriel Alomar en el seu llibre sobre *les ordenacions del rei Jaume II a Mallorca* i la trama de mitjan del XIX

RESSENYA HISTÒRICA DEL URBANISME A SA POBLA

A la història de sa Pobra hi ha moments molt concrets, decisions, que han configurat la manera de viure i també, implícitament, la manera de habitar l'espai urbà; capgirant, al mateix temps, la relació amb les terres de cultiu que li donen sustento. Els exemples mes clars d'aquestes "decisiones" son, per una banda, les *Ordinacions* del Rei Jaume II, per a fundar sa Pobra de Huyalfas a l'any 1300, i per l'altre la presència al 1863 de la "New Majorca Land Company" que, sota la direcció del Sr. John Frederic Bateman, realitzà el dessecat de les terres de l'albufera per crear-hi camps de cultiu que, encara ara, son l'element que determina la forma de vida poblera.

La trama de les "Ordinacions" del Rei Jaume II

Quan el Rei Jaume II de Aragó l'any 1297 retorna les terres al seu oncle Jaume II de Mallorca, aquest pren la decisió de poblar les terres planes amb l'idea de compensar els desequilibris territorials sorgits arrel de la conquesta cristiana. I així ordena establir 14 pobles, cada una d'elles amb 100 famílies propietàries dels camps de cultiu del seus voltants. Aquestes famílies tenen l'obligació de viure a "la pobla" o bé, finançar, mitjançant préstec, l'assentament d'altres grups familiars.

La trama urbana que es dibuixa per a l' Ordenació de sa Pobra la trobam interpretada, descrita i grafiada, per Gabriel Alomar en el seu llibre *Las "Ordinacions" de Jaime II en el Reino de Mallorca* (Ed. Gustavo Gili 1975) i es possible, seguint sa proposta, recompondre-la damunt el traçat actual dels carrers.

Es una quadricula de devers 450 m. de cantó, dividida en 12 parcel·les per cada cantó, amb una superfície del voltant de 1225 m². (els mesuraments sobre la trama actual ens donen aproximadament 1180 m².) i que tenen una petita deformació de 7 ° atribuïble a una mala medició dels angles originals que fa que totes les parcel·les de sa Pobra siguin trapezoidals. Les parcel·les s'agrupen de quatre en quatre, separades per un carrer de 6,25 m. d'amplària, amb la excepció de les parcel·les de les voreres que tenen accés al dos cantons, possiblement amb vistes a realitzar una ronda o una provable murada, recolzada en aquestes darreres parcel·les.

Culturalment la trama de les *Ordinacions* es de una importància cabdal a la història del traçat de les ciutats, com a desenvolupament del model de "les bastides" que ja havia emprat Sant Lluís, l'any 1244, per a dissenyar Aigües-Mortes, la ciutat dels creuats, i que després probablement seguint el model mallorquí es traslladà a les noves ciutats de l' Amèrica espanyola i les seves repliques a Nord-americà.

Entenem que es un privilegi per a sa Pobra haver conservat pràcticament intacte aquest traçat fins el nostres dies i una obligació per els poblés conservar-la per el futur: No tan sols per una qüestió de memòria històrica sinó també per el magnífic traçat i sobre tot perquè es útil i còmoda per a viure-hi.

Sa Pobla al 1700

Un moment històric particularment important per a sa Pobla, es produeix a finals del segle XVII. L'any 1696, sota la rectoria de Tomàs Serra, els jurats acorden iniciar, sobre l'antiga església, la magnífica parròquia de Sant Antoni Abat que avui coneixem. Sorpren l'esforç que deu suposar, per a una petita població que no arribava als 2000 habitants, el que les obres es realitzessin sense demores i sense interrupcions, fins el punt que a l'any 1706, ja estigues acabada la porta principal i que Damià Caimari l'any 1717 ja tingues enllestit l'orgue, malgrat coincidir amb els enfrontaments de la Guerra de Successió. Per a la construcció de l'església, es modifica, probablement per primera vegada, el traçat original dels carrers, desplaçant el Carrer de la Mare de Deu de Lourdes, que avui coneixem, per poder donar cabuda a la planta de la nova església sens dubte mes amplia que la original de l'any 1366 que es demoleix.

El personatge que resulta fonamental per a la construcció de la parròquia es D. Pere Antoni Ferragut, el "Capità Pere", casat amb na Joana Serra, germana del rector, que es retirà a sa Pobla l'any 1680 després d'un llarg servei com a capità de milícies i del viatge per Flandes, on hi va anar comissionat per el Rei Felip IV. La aportació del Capità Pere no tan sols degué esser decisiva econòmicament, si no que també va representar un enorme recolzament al rector Serra, a l'hora d'escomesa les obres.

Façana principal del Casal de la Jornada

Però no es el Capità Pere l'únic personatge de l'època que disposa de diners. De aquestes dates en tenim les millors cases del poble. El Casal de la Jordana, les vivendes del Carrer Escolles, 73, i probablement Can Poquet i Can Serra de Gaieta, siguin de la mateixa època i en hi ha d'altres que es construïren seguint el seu model: El portal d'entrada de mig punt amb una gruixa considerable de les peces de mares que el formen, els finestrals ordenats segons uns eixos verticals disposats simètricament a cada costat de l'arc d'entrada que conjuntament actuen com a mestres dels envans dels paredats; el tractament esgrafiats del recobriment de les mamposteries i els encadenats de mares als caps de cantons, es van repetir, a partir d'aquest moment en moltíssimes construccions del poble fins a mitjans del segle XIX.

Sa Pobla s'ha acostat a l'arxiduc Carles de Àustria, el qual concedeix el març de 1708 una extensió de més de mil quarterades de terres comunals al poble, a canvi del donatiu de 4.000 lliures que son ofertes a la seva causa. Aquell mateix any 140 hectàrees de les terres de Sa Marjal eren treballades per 219 famílies pobleres, en parcel·les de mitja quarterada separades per síquies. Fins l'estiu del 1715, quan les tropes de Felip V, després de conquerir Alcúdia, entren a sa Pobla i posen fi en aquests acords.

L'albufera 1866

Hauran de transcorre 150 anys per a retrobar símptomes de una nova bonança econòmica que alteri la fisonomia de la població. Al voltants del 1820 les collites comencen a compensar l'esforç de la transformació de noves terres, es comença a realitzar pous o a escomesa treballs de major envergadura. L'any 1863 les terres de l'albufera son adquirides, amb la finalitat de procedir al seu dessecament mitjançant el drenatge, per la "New Majorca Land Company", l'empresa de la que formen part John Frederic Bateman i William de Hope, que mes endavant, 1865, adquiriran les propietats dels demés socis originals. Les obres s'inicien el 1863 i acaben oficialment l'any 1871. A la fi s'hauran dessecat 3.882 quarterades.

J.F. Bateman conservarà les terres fins la seva mort, 1889 a les hores ja sota el nom de "Latrobbe Bateman", en memòria del seu padrí matern el Sr. Benjamín Latrobbe, un dels principals bisbes de la Església Morabita a la comunitat de Droylsden: Una comunitat creada l'any 1861 al voltant de la Societat Cooperativa Industrial i del col·legi de Fairfields, terres de canals a prop de Manchester, somnis de missions, de educació i d'enginyeria, que portaren en Bateman fins les nostres terres. Seguint teories higienistes Bateman construeix en la finca de Gatamoix un poblat per als treballadors de la "New Majorca Land Company", el Poble Nou, allunyat de les terres humides i del paludisme. Desgraciadament, el vicari Parera, desmunta les restes del Poble Nou per a completar Crestatx, perquè l'ordenació del poblat ens hagués pogut contar, avui en dia, moltes coses sobre les idees de modernitat de Bateman.

Dibuix de Droylsden en 1847, obtingut del *Millennium Yearbook of Droylsden*

Bartomeu Siquier i Serra, en el seu llibre que tracta dels carrers de sa Pobla (1982) reproduïx un plànol de sa Pobla del voltants de 1880 on es pot apreciar que, vint anys després de l'arribada de la "New Majorca Land Co." tant sol unes poques naus s'han aixecat al voltant del traçat original de la població.

Després dels anys 20

Es a partir d'aquest instant quan el creixement de sa Pobla comença a ser imparabile, amb una renovació gairebé total de les cases existents, compaginant les construccions d'un clar llenguatge rural amb aportacions de caràcter modernista. Mes endavant a la postguerra, mitjan S. XX, es quan es produeix l'expansió que ens acosta a la grandària de sa Pobla actual, amb edificis de llenguatge regionalista, tant a les noves construccions com en els edificis mes representatius que s'aixequen dintre de la població.

Avui en dia , sa Pobla conserva el traçat medieval, sobre el que únicament s'hi han introduït petites variacions per adequar en ell, els dos edificis mes representatius: L' Església a finals del segle XVII i l'edifici del Ajuntament que s'incorpora dins sa Plaça Major en el XIX. En aquest traçat existeix un parc d'habitatges permanentment renovat, construït majoritàriament a partir dels finals del S. XIX i que han anat substituint, poc a poc la majoria de les edificacions mes antigues. Hi ha una clara preferència per aquest procés de substitució enfront del lent creixement fora del nucli original, tal volta perquè les terres de cultiu, que tant ha costat obtenir, neixen ja aferrades al límit del poble.